

Наша

шума

број 58 октомври 2012

ЈП МАКЕДОНСКИ ШУМИ

ПРЕС

Жарко Караџоски, ген директор на ЈП Македонски шуми, одржа прес конференција на која го објави намалувањето на цените на огревното дрво.

8

ИЗВЕШТАЈ

Извештај за работењето на ЈП "Македонски шуми" за период 01-06 месец 2012 год. изработен врз база на податоците за остварените резултати

14

НАУЧЕН ТРУД

доц. д-р Здравко Трајанов: "Можности за подобрување на шумскиот транспорт во Република Македонија"

18

ЛОВСТВО

Риката на елените, највеличественото доживување кое може да го доживее ловцијата во својата кариера.

24

04 БЛИЦ

Прес, ИПА фондови, Ден на дрвото, Упис на студенти на ШФ...

07 ЕДИТОРИЈАЛ

24. октомври, ден на Акција против климатските промени

08 ПРЕС

Намалување на цената на огревното дрво во ЈП Македонски шуми

14 ИЗВЕШТАЈ

Извештај за работењето на ЈП "Македонски шуми" за период 01-06 месец 2012 год.

18 НАУЧЕН ТРУД

доц. д-р Здравко Трајанов: "Можности за подобрување на шумскиот транспорт"

22 ПОШУМУВАЊЕ

Пошумување во минатото

24 ЛОВСТВО

Лов на елени, Риката на елените

28 МРТВИ СТЕБЛА

Важна улога во стабилноста на шумските екосистеми...

Весник на јп за стопанисување со шуми Македонски шуми

Издавач: ЈП Македонски шуми • За издавачот: Жарко Караџоски, генерален директор

• Главен и одговорен уредник: Александар Флоровски • Уредник: Соња Никчевиќ

Редакција: Соња Никчевиќ, Фатима Шкријел • Издавачки совет: Жарко Караџоски, Александар Флоровски, Соња Никчевиќ, Игор Лазаровски, Коста Парлапанов, м-р Костадинка Соколовска, Марјан Стојаноски

Печати: „Даскал Камче,, - Кавадарци

Адреса: јп Македонски шуми, Ул. Перо Наков бб, Скопје • тел. 02.2581.080 • факс 02.2581.824

makshumi@mkdsumi.com.mk • www.mkdsumi.com.mk

НАМАЛУВАЊЕ НА ЦЕНАТА НА ОГРЕВНОТО ДРВО

Од 26.септември, 2012 год, до 15.април, 2013 год. огревното дрво во складовите на ЈП Македонски шуми, ќе се продава по намалени цени. Според одлука на Владата на РМ, ЈП Македонски шуми ги намали цените на дрвото за огрев, и тоа: за физички лица за 10%, а за граѓаните корисници на социјална помош, за 20%.

Според тоа, новите цени на дрвото за огрев се:

- **Буково огревно дрво:** 2.133,00 ден. за физички лица 1.896,00ден. за граѓани корисници на социјална помош

- **Дабово огревно дрво:** 2.205,00 ден. за физички лица 1.960,00ден. за граѓани корисници на социјална помош

УСПЕШНА АПЛИКАЦИЈА ОД ИПА ФОНДОВИТЕ

ЈП “Македонски шуми” како водечки партнер од македонска страна, заедно со здружението на граѓани “Приватни шуми” и партнери од Грција, успешно ја заврши апликацијата од ИПА фондовите за проектот “Прекугранична соработка во борбата против бесправната сеча и трговијата со дрво со цел заштита на прекуграничните екосистеми”

Игор Лазаровски, помошник директор за Расадишко производство, одгледување, подигање, и заштита на шумите во ЈП “ Македонски шуми ” кој ја водеше оваа апликација, рече: “ Станува збор за финансирање на проект во износ од 210 000 евра кој одобрен од ИПА – фондовите меѓу 10 други проекти и тоа како 4-то рангиран. Средствата ќе бидат насочени за пилот проект за спречување на бесправните сечи во пограничните подрачја, проблем кој многу влијае и во резултатите во работењето на ЈП “ Македонски шуми “.

Со реализација на проектот ќе се постигне:

- а) Обезбедување на препораки за модернизирање, подобрување на национална и регионална законска рамка, во врска трговијата со дрво, земајќи ги во предвид ЕУ FLEGT прописите
- б) Развој на политика за управување и регулаторна рамка на национално и регионално ниво
- в) Развивање на високо ниво на оперативен план за спроведување на насоките во кои учествуваат пограничните региони, дефинирање на начинот на работење на заинтересираните страни, улога и технолошки архитектура кои треба да се применат (на пр. сателитска - мобилната мрежа, РФИД, тагови - баркодери, далечински мониторинг, сателитски слики, итн)
- г) дизајн и имплементација пилот проект, за учество региони на двете земји, дејствувајќи како “тест” за понатамошно подобрување на платформа и отворајќи го патот за обезбедување на проектните резултати и долгорочна одржливост во стопанисување со шумите.

ЗЕЛЕНА МАКЕДОНИЈА

Денот на дрвото по 9-ти пат ќе се одржи во Република Македонија, на 21 ноември, 2012 година. Како и секоја година, се очекува масовно учество на сите граѓани во оваа акција. Годинава ќе бидат засадени 3,5 милиони садници, а од страна на ЈП Македонски шуми се обезбедени 5 милиони. Сите вработени во ЈП “Македонски шуми” ќе земат активно учество во пошумувањето, особено во делот стручна на подготовката на теренот за пошумување, со активирање на механизација потребна за непречено одвивање на акцијата, како и обезбедување на стручна помош при самото пошумување.

ЗАСАДИ ЈА СВОЈАТА ИДНИНА!

Стручниот тим на ЈП “Македонски шуми” направи избор на садници за пошумување од лисјарски и четинарски дрвни видови произведени по класичен и контејнерски начин во расадниците на ЈП “Македонски шуми”. Покрај останатите активности стручниот тим на ЈП “Македонски шуми”, ги определи и локациите за пошумување на територијата на целата држава, со што ќе се постигне целта на позитивно влијание на локално, регионално и глобално ниво.

БЕСПРАВНИТЕ СЕЧИ –ПРОБЛЕМ НА РЕГИОНОТ НА СКОПСКА ЦРНА ГОРА

Поради бесправното сечење на дрва во регионот на Скопска Црна Гора, градоначалникот Тони Трајковски одржа работна средба со претставници од месните заедници Смилковци, Виниче, Црешево, Брњарци, Булачани и Раштак, на која присуствуваа заменик командирот на Шумската полиција, Жаклина Каранфиловска, помошник директорот на Македонски шуми, Игор Лазаревски и претставникот од 5-та полициска станица Гази Баба, Мики Стоилковски. Претставниците од месните заедници ги искажаа проблемите кои ги имаат поради бесправното сечење на дрва од нивните атари и побараа и шумската полиција и полицијата да имаат позасилена контрола во текот на целиот ден, а од Македонски шуми, побараа шумочуварите да бидат поредовни и поактивни на терен.

Претставниците од надлежните институции им ја објаснија постапката на граѓаните што да превземат, доколку откријат сторител на нелегално сечење на дрва, а и доколку нема сторител, а откриле дека е извршено сечење на дрва.

Од работната средба се донесе заклучок за засилена контрола во овој регион од сите релевантни чинители, за спречување на нелегалното сечење на дрва, со што би се заштитиле шумите во регионот на Скопска Црна Гора, кои од година во година се помалку ги има.

СОСТОЈБА СО ПРИЕМОТ НА НОВИ СТУДЕНТИ НА УКИМ ШУМАРСКИ ФАКУЛТЕТ СКОПЈЕ

Шумарството е специфична научна и економска гранка за која се определуваат одреден број на млади луѓе, конкурирајќи за упис на Шумарскиот факултет. Потоа, шумарството им станува професија која, доколку имаат среќа ја работат со љубов. Шумарскиот факултет во Скопје е институција која успешно работи веќе 64 години, а од минатата година, со формирањето Факултетот за дизајн, технологии на мебел и ентериер, самостојно ја продолжи работата. За интересот за студирање и бројот на запишани студенти на Шумарскиот факултет Продеканот за настава Доц. Д-р Здравко Трајанов, рече:

“Во согласност со актуелната состојба со шумарството во Република Македонија, политиката на прием на нови студенти на УКИМ Шумарски факултет Скопје се заснова на прием на нови студенти кои ќе можат да се вработат во институциите од областа на шумарството или да се вработат во приватниот сектор поврзан со шумарството. Оттука сметаме дека имаме релативно добро избалансиран број на прием на нови студенти кои по студиите ќе можат да најдат соодветна работа. Поради спецификата на шумарската струка, соодветната едуцираност на новите шумарски инженери, апелирам релевантните институции од секторот шумарство да им даваат недвосмислена предност при прием на работа на млади стручни кадри од шумарството.”

Со конкурсот за запишување на студенти на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ Шумарски факултет Скопје, во прва година на прв циклус студии, во учебната 2012/2013 година беше предвидено да се запишат следниов број студенти:

СТУДИСКИ ПРОГРАМИ	Редовни студенти во државна квота	Редовни студенти со кофинансирање	Вонредни студенти	Вкупен број на студенти
Шумарски факултет (вкупно)	60	20	10	90
шумарство	30	10	5	45
озеленување и унапредување на животната средина	30	10	5	45

Исто така со конкурс беа предвидени по десет слободни места за секоја студиска програма за студенти кои ќе се запишат согласно проектот 45. Според резултатите од приемниот испит на УКИМ ШУМАРСКИ ФАКУЛТЕТ- Скопје, годинава се запишаа:

СТУДИСКИ ПРОГРАМИ	Редовни студенти во државна квота	Редовни студенти со кофинансирање	Вонредни студенти	Вкупен број на студенти
Шумарски факултет (вкупно)	56	3	7	66
шумарство	31	3	2	36
озеленување и унапредување на животната средина	25	0	5	30

Со проектот 45 се запишаа тројца студенти на студиската програма озеленување и унапредување на животната средина и еден студент на студиската програма шумарство.

Изготвила: Соња Никчевик

24 ОКТОМВРИ -

ДЕН НА АКЦИЈА ПРОТИВ КЛИМАТСКИТЕ ПРОМЕНИ

Климатските промени, покрај влијанието врз здравјето на луѓето, на биодиверзитетот и животната средина, имаат огромно влијание и врз светската економија.

Во извештајот направен од 20 најзагрозени земји во светот се предупредува дека климатските промени го намалуваат финансискиот приход на светско ниво а, временските непогоди земаат милиони човечки животи.

Загрозувањето на животната средина и климатските промени ја чинат светската економија, ни повеќе ни помалку, туку 1,6 отсто од глобалниот општествен бруто производ. Станува збор за губиток од скоро 1,2 билиони долари годишно, според извештајот на истражувачкиот центар ДАРА, објавен на климатскиот форум во Њујорк.

Глобалното затоплување не носи само еколошки катастрофи, туку и глад и сиромаштија. Иако се знае дека најголеми загадувачи се големите светски компании, и иако светот се насочува

кон заштита на планетата, последиците се веќеогромни и тешко се санираат.

Само забрзаниот раст на температурата и прекумерното загадување со јаглерод ќе го преполови СБП до 2030 година. Со елиминирањето на причинителите на климатските промени би се дошло до *значителна економска корист* во светот, како на големите компании, така и на сиромашните земји.

Штетата која ќе ја претрпи Кина за две децении, според проценките, ќе недмине 1,2 билони долари годишно. Американската економија ќе изгуби повеќе од 2% од БНП, а индиската повеќе од 5%. Меѓутоа, најмногу ќе бидат погодени сиромашните и неразвиени земји. Се проценува дека Бангладеш, само заради порастот на температурата за еден степен Целзиусов, ќе претрпи губиток во земјоделството од 10%, што претставува 4 милиони тони лебно жито, во вредност од 2,5 милијарди долари, или 2% од БНП на оваа земја. Ако кон ова се додаде дека, со зголемувањето на нивото на морето за еден метар би се поплавила 1/5 од низијската територија на Бангладеш, со што 30 милиони луѓе би биле приморани на преселба. Слично сценарио би се очекувало и во малите островски земји, како Малдивите, Карибите и Тувалу.

Сите сме свесни за несогледивите последици кои ги носат климатските промени во светот. Планетата Земја е наш единствен дом и затоа треба да го чуваме, секој на свој начин, без разлика на тоа дека во моментов ни изгледа минорна нашата грижа и придонес.

Едно пророштво на CREE индијанците, вели:

С.Н.

*“Дури кога ќе биде исечено последното дрво, затруена
последната река
И кога последната риба биде уловена- дури тогаш ќе сфатиме
дека:
Парите не можат да се јадат”*

НАМАЛУВАЊЕТО НА ЦЕНА ВО ЈП МАКЕДОНСКИ ШУ

“Целта на денешниов прес е да го елаборираме намалувањето на цените на огревното дрво. Пред се да кажеме дека ЈП Македонски шуми располага со доволно количини на дрвна маса во складовите во Скопје и државата, што значи дека сите заинтересирани граѓани кои сакаат да купат дрва од стовариштата на ЈПМШ, веќе од денес може да го сторат тоа и тоа по нова, намалена цена за 10 % за сите физички лица и 20 % за граѓаните корисници на социјална помош.”

Од 26.септември, 2012 год, до 15.април,2013 год. огревното дрво во складовите на ЈП Македонски шуми, ќе се продава по намалени цени. Според одлука на Владата на РМ, ЈП Македонски шуми ги намали цените на дрвото за огрев, и тоа: за физички лица за 10%, а за граѓаните корисници на социјална помош, за 20%.

Според тоа, новите цени на дрвото за огрев се:

- **Буково огревно дрво:** 2.133,00 ден. за физички лица 1.896,00ден. за граѓани корисници на социјална помош

- **Дабово огревно дрво:** 2.205,00 ден. за физички лица 1.960,00ден. за граѓани корисници на социјална помош

ТА НА ОГРЕВНОТО ДРВО МИ - ПОТЕГ ЗА ПОЧИТ

На складовите во државата и во Скопје има доволни количини за задоволување на побарувачката на граѓаните кои сеуште не обезбедиле дрва за претстојната грејна сезона. Според инструкциите на Владата на РМ, количината се ограничени за да се избегнат евентуални злоупотреби, па според тоа секое физички лице може да земе 14 мпр, дрво, а социјално загрозените граѓани до 5мпр.

Генералниот директор на ЈП Македонски шуми, по повод спроведувањето на оваа мерка одржа Конференција за печат, во која ги извести граѓаните за новите цени и начинот на продажба на огревно дрво, нагласувајќи ја потребата, и покрај рецесијата и економската криза во која се наоѓа регионот, да се излезе во пресрет на одредена категорија на граѓани кои се греат со овој енергенс, а станува збор за две третини од граѓаните на РМ. Притоа тој рече:

“Целта на денешниов прес е да го елаборираме намалувањето на цените на огревно дрво. Пред се да кажеме дека ЈП Македонски шуми располага со доволно количини на дрвна маса во складовите во Скопје и државата, што значи дека сите заинтересирани граѓани кои сакаат да купат дрва од стовариштата на ЈПМШ, веќе од денес може да го сторат тоа и тоа по нова, намалена цена за 10 % за сите физички лица и 20 % за граѓаните корисници на социјална помош.”

Напоменувам дека цената која што сега ја намалуваме е иста наназад 4 години, со тоа што ние имавме една акција минатата година за намалување на цената од 5 % за правни лица.

Тоа значи дека новата цена на буковото огревно дрво е 2133,00 денари за метар просторен, односно 1896,00 за лица корисници на социјална помош, а цената за дабово огревно дрво е 2205,00 денар за метар просторен, односно 1960,00 денари за лица корисници на социјална помош. Овие цени важат за целата грејна сезона почнувајќи од сега до 15 април 2013 година, за граѓаните кои ќе го користат дрвото за сопствени потреби. Корисниците на социјална помош можат да купат најмногу до 5 метри просторни огревно дрво.

Во јавноста кружат информации дека нема доволно дрва за продажба, затоа ние го одржуваме пресот во складот за сите да се увериме дека има доволно дрва. Дополната во складовите се врши редовно од подружниците од цела Македонија, а тоа што повремено се чувствува недостаток на огревно дрво, значи дека Скопје е голем пазар и подружницата ШС Караџица не може да ги исполни барањата во секој момент бидејќи нема доволно дрвна маса. Во складовите во Скопје, масовно се носи од подрачјето на Демир Хисар, Македонски Брод, Кичево, Берово со шлепери и со воз и се складираат во складовите. Ова ќе биде секојдневна пракса, се додека има потреба од огрев. Да ја појаснам новата цена на огревето дрво. Значи, ова намалување од 10% и 20% важи за оние физички лица кои сакаат да купат дрво во готово

на местото од каде што се купува. Корисниците на социјална помош ќе треба да донесат решение дека се корисници на социјална помош. Од Владата имаме задолжение да објасниме дека одлуката не важи за правни лица, а се однесува и за оние граѓани кои веќе набавиле дрва или склучиле договори почнувајќи од мај, 2012. наваму, таму каде што се плаќа на рати, а имаат преостанати рати, намалувањето да им биде вкалкулирано во наредните рати.

Значи, ќе биде намалена цената, на ратите кои сеуште не се отплатени. На пример, доколку е извршена уплата за одредена количина на шест рати, а за плаќање се останати уште три, тие три последни рати ќе бидат по намалената цена. Ова појаснување го правиме, затоа што е логично дека ниедна одлука не може да важи ретроактивно. Нашите служби ќе направат проверка на сите уплати за огревно дрво од мај наваму и според тоа како се плаќале ратите, на остатокот ќе им биде одобрено намалување. Во Македонија дрво за огрев користат две третини од граѓаните и ние според тој податок секоја година произведуваме доволни количини огревно дрво за да се задоволат потребите на оваа категорија на граѓани. Така ќе биде и оваа година. Напоменувам дека овие цени важат за купување во склад.

“Сметаме дека оваа мерка позитивно ќе влијае на стандардот на граѓаните на Република Македонија и не станува збор за популистичка мерка туку за реална мерка која нашето Јавно претпријатие може да ја спроведе.”

Изготвила:

Соња Никчевиќ

ЗЕЛЕНИ КОМПЈУТЕРИ

GREEN IT (Зелена информатика), станува се повеќе споменувана тема во медиумите, а концептот за зачувување на животната средина и заштеда на енергија со ефикасна енергетска инфраструктура, настојуваат да го промовираат скоро сите добавувачи на ИТ опрема и услуги. Со зголемувањето на цената на енергијата и нагло зголемување на потрошувачката на енергија, поврзано со ИТ, зелената информатика станува се поинтересна за имплементација во развојните програми на современото работење на фирмите.

GREEN IT (Зелена информатика), се однесува на одржлива информатика, односно на информатичко- комуникациски технологии, истражување и развој, производство, употреба и “пензионирање на компјутерите”, серверите и другите врзани системи како што се мониторите, тастатурите, уредите за прибирање и вмрежување на податоци и други бројни комуникациски системи, на начин кој минимално ќе влијае на животната средина. Murugesan, зелената информатика ја дефинира како “истражување и пракса на проектирање, производство, користење и чување на компјутерите, серверите и мрежите, како и комуникациските системи на делотворен и резултирачки начин, со минимални или никакви последици за животната средина”. Истражувањето продолжува во клучните подрачја, како што е употребата на компјутерите на најдобар енергетско корисен начин, со дизајнирање на алгоритми и системи на поврзани компјутерски технологии.

Целта на, зелената информатика е намалување на употребата на штетни материјали, зголемување на енергетските резултати во текот на животниот век на уредите и овозможување на поголем процент на рециклирање на употребените материјали. Со порастот на општествената свест за потребата од зачувување на животната средина растат и потребите на регулаторот, на невалдините организации, инвеститори, купувачи, па и на самите вработени во фирмите кои стопанисуваат во оваа област, одговорно да се однесуваат спрема животната околина и да го усогласат своето работење со современите еколошки стандарди. Фирмите кои не работат врз основа на овие стандарди и на ниво на заштита на животната средина го рескираат својот углед, што може да има далекусежни негативни последици по нивното работење. Од друга страна, со вложување во зелените иницијативи, фирмите можат значајно да го подобрат својот имиџ и да си осигураат долгорочна деловна придобивка. На пример, само центрите на податоци (серверите), трошат

барем десет пати повеќе енергија по метар квадратен од канцеларискиот простор, со тоа што потрошувачката на енергија во сервер- собата за 5 години се зголемува за двапати. Во повеќето светски центри за податоци, преку 60% од потрошената енергија отпаѓа на разладување на ИТ опремата. Наскоро, во животниот век на серверот повеќе ќе чини неговото напојување со електрична енергија и разладувањето, отколку неговата основна цена на чинење. Токму затоа денешните истражувања покажуваат дека најважната причина за почнување на Green IT иницијативата- цена на енергијата. Генерално, во време на криза, како сегашната, постојат три главни причини за инвестирање во ИТ инфраструктура: зголемување на ефикасноста, контрола и намалување на трошоците и зголемување на нивото услугата. Доколку фирмите и понатаму сакаат да работат со добивка треба да се промени начинот на користење на електричната енергија. Само со рационално користење на електричната енергија во центрите за податоци, може, според проценките, да се заштеди дури и 50 до 60% од енергијата. Заштедите на електрична енергија може да имаат далекусежни резултативносат финансиска добивка за ИТ операторите и клиентите, а истовремено на планетата Земја и даваат ја толку потребната пауза од загадување. Имајќи предвид дека компјутерите и електронските уреди трошат се повеќе енергија, компјутерските научници ги развија интересот за редуцирање на оваа потрошувачка, не само со модифицирање на хардверските системи, туку и со развивање на интересот на оперативни системи и енергетски ефикасен софтвер со намера, енергетските параметри да ги стават во составот на основата на програмскиот код. Промените на тоа ниво допуштаат и ги поттикнуваат програмерите да ги имплементираат сопствените “зелени” проекти директно во развитокот на софтверот. Енергетски ефикасните решенија на ниво на програмските јазици исто така уживаат висок степен на независност на поедини платформи, што значи дека можат да влијаат на низа други услуги, почнувајќи од телефоните, па до софтвери. Целокупната платформа, во овој случај е релативно нова и затоа е тешко да се предвиди со која брзина ќе биде прифатена од индустријата и како таа ќе реагира на развитокот на енергетски ефикасните програмски јазици. Новите технологии, како компјутерите во облаци, зелените компјутери и социјалните мрежи, во секој случај нудат нови можности за развој на многу фирми, од мали и иновативни, до големи корпорации, отворајќи им нови перспективи и можности, со намалување на трошоците за енергија, да придонесат за сопствената ефикасност, но и за одржливиот развој и заштитата на животната средина.

С.Н.

ИЗВЕШТАЈ ЗА РАБОТЕЊЕТО ЗА ПЕРИОД ОД 01-06.2012.

“Извештајот за работењето на ЈП “Македонски шуми” за период 01-06 месец 2012 год. е изработен врз база на податоците за остварените производни резултати од работењето во сите основни и други дејности, како и врз основа на остварените финансиски резултати искажани во Месечните финансиски извештаи од подружниците заклучно со 30.06.2012 год.”

Извештајот за работењето на ЈП “Македонски шуми” за период 01-06 месец 2012 год. е изработен врз база на податоците за остварените производни резултати од работењето во сите основни и други дејности, како и врз основа на остварените финансиски резултати искажани во Месечните финансиски извештаи од подружниците заклучно со 30.06.2012 год. ЈП “Македонски шуми” користењето на шумите го врши плански согласно Посебните планови за стопанисување со шуми, според намената и на начин кој обезбедува трајно зачувување и зголемување на вредноста на шумите, постојано зголемување на нивниот прираст и принос како и зачувување и унапредување на нивните општокорисни функции. Од анализата на податоците за извршените работи во областа на користење на шумите, се забележува дека во текот на периодот од 01-06 месец 2012 год. е извршена сеча и изработка на 223.731,75 м³ вкупна дрвна маса, од што на техничко дрво отпаѓаат 46.488,49 м³ или тоа е 72% од планираната динамика за техничко дрво, а на огревно дрво 177.243,26 м³ или 73% од планот за огревно. Споредено со планираната месечна динамика за сеча од Производно-финансискиот план за период од 01-06 месец 2012 год. произлегува дека на ниво на ЈП сечата е извршена со 73%. Во вкупно посечената дрвна маса влегува и дрвната маса на пенушка во вкупна количина од 33.244,55 м³, од што на техничко дрво отпаѓаат 4.513,07 м³, а на огревно дрво 28.731,48 м³. Споредбените податоци за извршените работи во фазата сеча со истиот период во 2011 год. покажуваат дека индексот на остварено е 0,88 или сечата е намалена во апсолутен износ од 31.021 м³. Дотурени се

вкупно 143.987,39 м³ или 56% од планираната динамика за дотур на вкупна дрвна маса, од што 28.511,93 м³ или 51% од планираната динамика на техничко дрво за дотур, а 115.475,46 м³ или 58% од планираната количина за дотур на огревно дрво. Споредбата со истиот период во 2011 год. покажува дека индексот на остварено е 0,83, а тоа значи дека дотурот на вкупна дрвна маса е зголемен за 4%, а во апсолутен износ за 28.883 м³. Извршен е превоз на вкупна дрвна маса од 109.355,49 м³, односно превезени се 22.621,66 м³ техничко дрво и 86.733,83 м³ огревно дрво или тоа е 45% од планираната количина за превоз на огревно дрво. Споредено со истиот период во 2011 год. индексот на остварен превоз на огревно дрво е 0,97, или превозот е намален за 3%, или во апсолутен износ за 3.880 м³. Продадена е вкупна дрвна маса од 164.095,14 м³ од што 32.863,65 м³ или 20 % се техничко дрво, а 127.168,04 м³ или 77,5% се огревно дрво и 4.065,45 м³ или 2,5% е отпад собран после сеча. Индексот на остварена продажба на вкупна дрвна маса во однос на истиот период во 2011 год. е 1,00. Притоа кај техничкото дрво продажбата е намалена за 23% или 9.632,23 м³, а кај огреветното дрво пак продажбата е зголемена за 9%, односно за 10.036,95 м³. Вкупната залиха на дрвни сортименти на ниво на ЈП “Македонски шуми” на 30.06.2012 год. изнесува 175.075,38 м³. Според сортиментната структура, на техничко дрво отпаѓаат 30.770,93 м³ од кои поголем дел е во шума и на шумскокамионски пат, а на огревно дрво отпаѓаат 144.304,45 м³. Остварувањето на планските задачи за

изградба, реконструкција и прочистување на патишта во периодот од 01-06 месец 2012 год. може да се смета за задоволително. Имено, изградени се вкупно 85,46 км меки и тврди патишта, реконструирани се 125,20 км и извршено е прочистување на постоечката патна мрежа на 1.053,61 км. За реализација на остварените плански задачи за изградба на патишта, реконструкција и прочистување на постоечката патна мрежа потрошени се вкупно 44.233.176,00 ден. со сопствена механизација и со други услуги. ЈП “Македонски шуми” врши стручно-технички работи во приватните шуми, контрола на превозот на шумски сортименти и издавање на потребната документација. Во периодот од 01-06 месец 2012 год. означени се вкупно 55.974 м³, од кои на техничко дрво отпаѓаат 4.984 м³ и на огревно дрво отпаѓаат 50.990 м³. Средствата кои се остварени од ознака на техничко и огревно дрво од шума и ознака на дрва од меѓи во приватна сопственост во овој период изнесуваат 8.190.588,00 денари. Активностите во делот на одгледувањето на шумите, се базираат на обврските кои се пропишани со Посебните планови за стопанисување со шумите. Во делот на простата репродукција извршено е пошумување на голини на површина од 120,17 ха и во

шума на 4,00 ха. На ниво на ЈП издвоените средства по вид на извршена работа за проста репродукција на шумите изнесуваат 54.463.390,00 ден., а потрошени се вкупно 22.032.122,00 ден.

Согласно членот 95 од Законот за шумите за работите на проширена репродукција на шуми средства обезбедуваат: субјектите кои стопанисуваат со шумите во државна сопственост во висина од 3% од вредноста на исеченото дрво на франко камионски пат, сопствениците на шуми во приватна сопственост во висина од 3% од вредноста на исеченото дрво на франко камионски пат, како и правните субјекти што вршат промет на дрво во висина од 3% од вредноста на продаденото дрво и од Буџетот на РМ.

Средствата за проширена репродукција на шумите се уплатуваат во Буџетот на Р.Македонија, а се користат според годишна Програма што ја донесува Владата на Република Македонија. Во 2012 година Јавното претпријатие “Македонски шуми” во периодот од 01-06 месец нема склучено договори со Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство на РМ за реализирање на предвидените работи, согласно Програмата за проширена репродукција на шумите:

Во расадниците на ЈП “Македонски шуми” во периодот од 01-06 месец 2012 год. произведени се вкупно 11.217.206 броја садници од сите возрасти, од кои 7.356.746 броја се класично, а 3.860.460 се контејнерско производство.

Во текот на периодот од 01-06 месец 2012 година во државните шуми со кои стопанисува ЈП „Македонски шуми” регистрирани се 156 пожари со вкупно опожарена површина од 3.678,20 ха, опожарена дрвна маса од 12.931 м³ и вкупни трошоци за гаснење на пожарите во износ од 2.298.455,00 денари.. Вкупната штета од појавените пожари на ниво на ЈП се проценува дека изнесува 23.224.396,00 денари, а податоците се од доспеаните статистички листови од подружниците. За работењето на шумочуварската служба може да се каже дека во првото шестомесечие поднесени се вкупно 1.912 пријави од кои 383 кривични и 1.529 прекршочни. Исто така откриени се нарушувања од непознат сторител при што е одземена дрвна маса од 263,28 м³. Проценката на бесправно посечената дрвна маса изнесува 5.018,02 м³. Според месечните финансиски извештаи од подружниците (со вклучена вредност на залихите) за период од 01-06 месец 2012 год. ЈП “Македонски

шуми“ оствари вкупен приход за распределба од основната и другите дејности во износ од 483.356.334,00 ден., вкупни расходи во износ од 680.401.151,00 ден. и искажува загуба од работењето во износ од 197.044.817,00 денари. Остварените приходи во овој период од 2012 год. во однос на 2011 год. се помали за 4%, а расходите сенаминатогодишното ниво, што укажува на намалување на економичноста во работењето, бидејќи приходите се намалиле за поголем процент во однос на расходите. Поради тоа и остварената загуба е поголема од таа остварена минатата година за 12,27%, или за 8.702.032,00 денари. Особено е позитивно зголемувањето на приходите од основната дејност (продажба на огревно и техничко дрво) за 14,38%, или за 21.538.503 ден. Во однос на планските проекции за 2012 год. на ниво на ЈП планираните приходи се остварени со 48,14%, а планираните расходи со 64,07%, а наместо проектираната загуба од 57.891.603,00 денари остварена е загуба во износ од 197.044.817,00 денари. За овој период ЈП има остварено вкупен прилив во износ 679.579.475,00 ден., вкупен одлив во износ од 641.226.410,00 ден., а позитивното салдо е 38.353.065,00 денари. Во споредба со минатата година вкупниот прилив е поголем за 6%, а вкупниот одлив е помал за 11%. Во однос на показателите на деловното работење, во овој период, во споредба со минатогодишниот, економичноста е намалена за 4%, продуктивноста е зголемена за 2% (финансиски), односно е намалена за 7% (физички), а степенот на наплата е зголемен за 10%. Позитивно е што претпријатието овој период нема неизмирени обврски по основ на плати и придонеси од плати, обврски по основ на ДДВ, како и обврски по основ на достасани кредити и камати. Единствена неизмирена обврска е по основ на издвојување на средства за проширена репродукција на шуми и тоа во износ од 16.650.725,00 ден. Во овој период на ниво на ЈП остварена цена на чинење е од 3.457,77 ден/м³ за огревно дрво и 3.653,32 ден/ м³ за техничкото дрво. Во однос на планот остварената цена на чинење на 1 м³ огревно дрво е поголема за 9,08%, а на 1 м³ техничко дрво е поголема за 2,96%. Во споредба со истиот период минатата година остварената цена на чинење на 1 м³ огревно дрво е поголема за 9%, а на 1 м³ техничко дрво е поголема за 6%. Причините за остварената висока цена на чинење може да се лоцираат во неколку насоки:

- Високо учество на режиските трошоци во вкупните трошоци за производство на огревно и техничко дрво, кое може да произлегува или од неекономичното работење на подружницата, или поради превработеност.
- Значителни средства за одржување на сопствениот возен парк и механизација поради ивна дотраеност и амортизираност.
- Неискористеност на сопствените работници во однос на исполнување на предвидените норми во фазите сеча, дотур, утовар и превоз.

Изготвиле:

*Гордана Серафимовска
Биљана Чакаровска*

МОЖНОСТИ ЗА ПОДОБРУВАЊЕ НА ШУМСКИОТ ТРАНСПОРТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

доц. д-р Здравко Трајанов

Апстракт

Шумскиот транспорт е составен дел од стопанисувањето со шумите. Оттука подобрувањето на шумскиот транспорт претставува еден од приоритетите доколку сакаме современо и перспективно шумарство. Подобрувањето на шумскиот транспорт во иднина би требало да биде во насока на зголемување на густината на патната мрежа и подобрување на квалитетот на самите патишта.

Вовед

Стопанисувањето со шумите базира на принципи на трајност и зголемување на шумскиот фонд како по квантитет така и по квалитет. Остварувањето на овие принципи е можно исклучиво доколку во праксата има добро организирано стопанисување со шумите како и добро организиран шумски транспорт. Значењето на шумскиот транспорт за стопанисување со шумите се состои во тоа што шумските транспортни средства обезбедуваат основни услови за успешно одвивање на производниот процес при стопанисувањето со шумите. Така значењето може да се согледа од конкретните финансиски показатели во врска со производните трошоци. Со оглед на фактот дека шумата не е еднолична, не може да зборуваме за универзално решение на транспортот во шума. Решенијата би требало да претставуваат модели на транспорт кои лесно ќе може да се приспособат на конкретни услови во пракса. Моделите треба да понудат одговор на прашањето како да се организира транспортот, односно кое транспортно средство и која технологија ќе се користи во зависност од природните и стопанските карактеристики на даден дел од шумата. Мрежата на шумски патишта треба рамномерно да го отвори целото подрачје, при што рамномерноста не се однесува на растојанието помеѓу патиштата, туку таа се однесува на: стопанските, економското и еколошкото значење на одделни делови на шумата. Во Република Македонија средната густина на отвореност со шумски патишта и јавните

патишта кој поминуваат во шума, изнесува 10,55 м/ха, според ЈП Македонски шуми [4]. Притоа реалната состојба е дека дел од овие патишта се непродуктивни или делумно продуктивни во однос на транспортот на дрво. Најквалитетните шумски патишта кои се асфалтирани или макадам, првенствено имаат за цел поврзување на села и објекти, односно само делумно се во функција на транспорт во шумата, а најчесто овие патишта спаѓаат во категоријата јавни патишта. Во РМ постојат делови од шумата кои не се отворени односно во нив не може да се стопанисува. Тоа се претежно клисури или други неповолни релјефни форми. Загрижува фактот што во голема мера не се доволно отворени неквалитетните и деградирани шуми. Во овие шуми тешко се извршуваат одгледувачките работи, а исто така е отежната заштитата на истите од разни влијанија, а пред се од пожарите.

Предмет на работа

Предмет на истражување на шумскиот транспорт претставува транспортот на дрвото од сечиште до крајниот потрошувач, како и движењето на луѓето и стоките во шума. Притоа се бараат решенија кои ќе овозможат максимална економичност и еколошки пристап при стопанисувањето со шумите. Ова е уште поважно ако се земе предвид фактот, дека најголем процент од вкупните директни трошоци за производство се прават во фазата на транспорт. Шумскиот транспорт се карактеризира со свои специфики кој не се среќаваат во останатиот сообраќај. Овие специфики се производ на условите во кои се извршува шумскиот транспорт како и спецификите на процесот на производство на дрвни сортименти и други шумски производи. Шумскиот транспорт се разликува од останатите транспорти во однос на: големата површина која е предмет на работа, нерамномерно распространета дрвна маса во просторот, нерамномерност на транспортот по насока, нерамномерноста на транспортот по големина, нерамномерноста на транспортот по време, сезонскиот карактер на шумскиот транспорт и друго. Шумската патна мрежа има големо значење за развојот на шумарството а со тоа и развојот на државата. Притоа корист од шумата се добива од: искористувањето на дрвната маса, искористувањето на другите шумски производи (печурки, чаеви, мовови, лишаи, шумски плодови) и друго.

Од директните користи од шумата се добива значаен дел на општествениот приход во државата. Покрај развојот на шумарството, шумската патна инфраструктура директно влијае на многуфункционалниот развој на просторот и тоа преку:

1. Рурален развој на планинските села
2. Комуникација на луѓето од различни населени места
3. Туристичко и рекреативно значење на шумата
4. Достапност до разни објекти од радио и телекомуникациската сфера
5. Развој на ловот
6. Развој на сточарството, пчеларството и други гранки од земјоделието во планинските предели
7. Развој на рударството

Резултати

Согледувајќи ги спецификите на шумскиот транспорт како и големото значење на истиот за развој на стопанисувањето со шумите и развојот на планинскиот регион воопшто се наметнува потреба од соодветна анализа на моменталната мрежа на шумски патишта во Република Македонија. Дополнително би требало да се класифицираат патиштата според своите карактеристики, но и според функцијата што би требало да ја имаат во иднина. Во пракса шумските патишта ги делиме по однос на повеќе критериуми

и тоа: според подлогата (меки земјени, тврди земјени, макадам и асфалтни), според намената (рецептори, извозни и дотурни), според класата и техничките карактеристики (А класа, В класа, С класа и D класа или дотурни патишта), според продуктивноста (патишта на кои може да се врши дотур – продуктивни патишта и патишта на кои не може да се врши дотур - непродуктивни патишта) и друго. За стопанисувањето со шумите еден од клучните проблеми е прашањето за отворање на шумата со мрежа шумски патишта. Отворањето на шумата не смее да се решава парцијално, од случај до случај и според моменталните потреби, или со изградба на некој шумски пат да се реши проблемот за транспорт само на одредена количина на шумски сортименти од некоја мала шумска површина, при тоа не водејќи сметка за целокупната патна мрежа, која треба да биде изградена на поголема површина или на целата површина на одредено шумско подрачје. Ваквиот начин на работа би бил стихиен и не гарантира дека во одреден временски период ќе се изгради таква мрежа на шумски патишта, која ќе претставува оптимално техничко - економско решение. Поради тоа секоја подружница треба да располага со едно генерално решение за отворање на своите шуми со мрежа на шумски патишта чија реализација ќе трае доста долго, односно може да трае со децении. Таквото генерално решение се вика генерален проект за мрежата на шумските патишта. Со генералниот проект за мрежата на шумски патишта во некое

шумско подрачје, кој се состои од голем број на проекти на поединечните шумски патишта, треба да се решат следните два основни проблема:

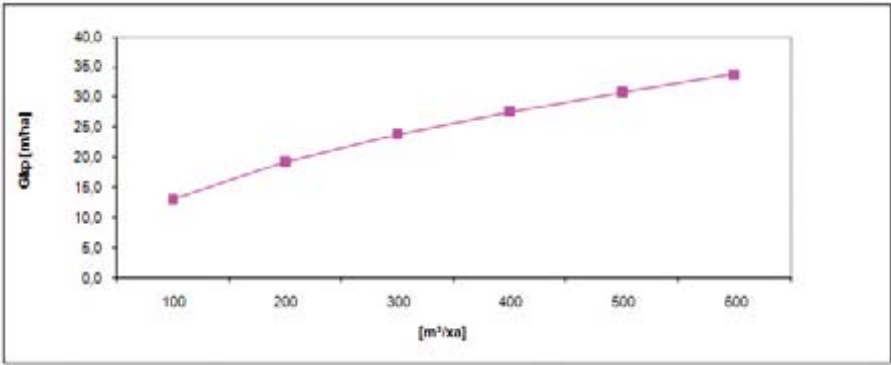
1. Оптимална густина на шумските патишта, која се изразува во должни метри на шумските патишта на еден хектар шумска површина (м/ха).
2. Правилно категоризирање и позиционирање на шумските патишта, во мрежата на шумски патишта на едно шумско подрачје.

Генералниот проект на мрежата на шумските патишта претставува комплексна техничко - економска студија со која се решава проблемот на трајното отворање на шумата, што претставува првостепено значење за шумското стопанство. Изработката на генералниот план за отворање на шумата претставува прва фаза при планирањето и проектирањето на шумските комуникации. Тој се изработува за да се создаде солидна основа за отворање на шумата. Се изработува за подолг период на поголеми шумски површини кои претставуваат техничко - економска целина или таканаречени шумски подрачја. Од овој план во иднина би требало да произлезе деталното проектирање на шумските патишта. Со цел да се изработат што поквалитетни генерални планови отворање на шумите, неопходни се детални научни истражувања со кои најпрво би се добиле теоретски модели за оптимална густина на патната мрежа, а понатаму и доближување на теоретските модели до реалните ситуации на терен. Вакви истражувања се направени со методологијата разработена од Здравко Трајанов [2]. Во табелата 1, е дадена оптималната густина на патната мрежа во зависност од сто годишното користење на дрвна маса.

$Q(m^3/ha)$	50	100	150	200	250	300	350	400	450	500
$G_{kp}(m/ha)$	8,2	11,1	14,4	17,1	19,5	21,6	23,4	25,1	26,6	28,1

Табела 1. Густина на патната мрежа во зависност од количината на дрвна зафатнина која се искористува за 100 години

Добиените резултати графички се прикажани во графиконот 1. Од истиот се гледа дека со зголемување на користењето на дрвната маса се зголемува густината на шумската патна мрежа.

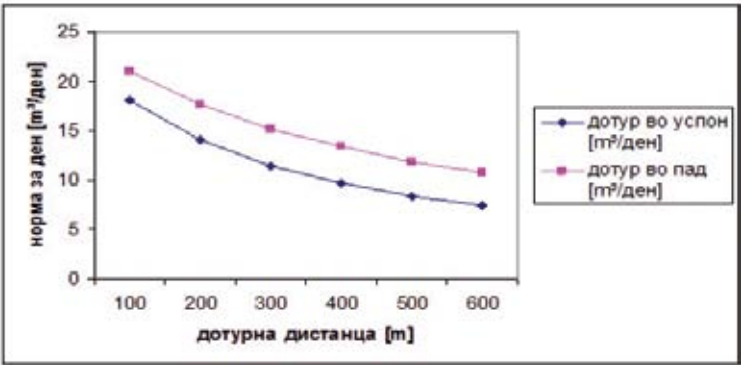
Графикон 1. Густина на патната мрежа во зависност од количината на дрвна зафатнина која се искористува за 100 години

Со зголемување на патната мрежа подетално би требало да се разработи моделот на извршување на услугата дотур на дрвни сортименти. Имено со зголемувањето на густината на патната мрежа се намалува средната дотурна дистанца, а се зголемува нормата која може да ја оствари одредено дотурно средство. Податоците за нормите за дотур со трактор се дадени во табелата 2. Притоа од табелата се гледа дека при дотур со трактор на трупци во пад по дотурен пат и превлекување на трупците во просек 50 метри, се остваруваат норми од 10,8 m /ден за 600 m до 21 m /ден за 100 m. Односно при дотур на трупци во успон нормата изнесува од 7,4 m /ден за 600 m до 18,1 m /ден за 100 m.

Должина [m]	100	200	300	400	500	600
Дотур во успон [m³/ден]	18,1	14,1	11,5	9,7	8,4	7,4
Дотур во пад [m³/ден]	21,0	17,7	15,2	13,4	11,9	10,8

Табела 2. Дневна норма за дотур на трупци во успон со трактор

Во графиконот 2 е даден графички приказ за зависност на нормата за дотур на трупци со трактор во пад и успон во зависност од дотурната дистанца. Од графиконот се гледа дека нормата опаѓа со зголемување на дотурната дистанца.

Заклучок

Согледувајќи ја моменталната состојба со шумскиот транспорт, густината на шумската патна мрежа, планирањето и проектирањето на нови шумски патишта, како заклучок може да се препорачаат следните мерки:

1. Анализа и класифицирање на постојната патна мрежа
2. Изработка на генерални планови за отворање на шумите на целата територија на Република Македонија.
3. Изработка на проектна документација за планирање и изведување на шумски патишта.
4. Зголемување на густината на патната мрежа според потребите за нормално стопанисување со шумите
5. Редефинирање на постапката за утврдување на трошоци за дотур.

Литература

[1] Радован Акимовски, “Истражувања врз проблемот за отворање на шумите во СР Македонија”, годишен зборник на ЗШФ, 1966, Скопје.
[2] Здравко Трајанов, “Модели на оптимални решенија на шумскиот транспорт во зависност од видот на сечата при стопанисување со шумите”, Докторска дисертација, 2008, Скопје.
[3] Z.Trajanov, Lj. Nestorovski, Optimal density of the road network in Republic of Macedonia, FAO/ECE/IUFRO seminar on infrastructure and transport in sustainably managed forest, Slovenian forest institute, Portoroz, 2008.
[4] Здравко Трајанов, “Работен ефект кај механизирани дотурни средства при близок транспорт на дрвото”, шумарски преглед, 2008, Скопје
[5] ЈП Македонски шуми, “Анализа на работењето на ЈП Македонски шуми”, 2008, Скопје
[6] Станојко Ангелов, “Шумски комуникации и транспорт”, Универзитет Св. Кирил и Методиј, 2001, Скопје

РАСАДНИЧКО ПРОИЗВОДСТВО

За пошумувањето во периодот од 1971 до 1977 година биле произведени и засадени преку 60.000.000 садници, од кои 50 милиони иглолисни и 10.000.000 широколисни садници. Садниците биле на возраст од 2 односно 1 година (2+0 и 1+0). За обезбедување на потребните садници за овие систематски пошумувања расадничкото производство во првите години било организирано во шумскиот расадник во Кавадарци. Подоцна, со зголемувањето на потребите, производството на садници се шири во повеќе расадници (Битола, Прилеп; Делчево, Ресен, Берово, Крива Паланка, Свети Николе и др.). Паралелно со производството на садници на класичен начин, од 1974 година наваму, воведено е и контејнерско производство на садници според финскиот метод, т.н. Паперпот во претпријатието Комуналец во Скопје, а од 1976 година и модифицираниот шведски метод Јукосад во ШС Куманово. Овие два метода за производство на садници кои веќе многу успешно се применуваат, во голема мера ги олесниле и усовршиле производството на садници и садењето. Производството на овие садници отвара нови перспективи за поуспешно пошумување на голините и за збогатување на шумите. Имено, овие садници се произведуваат и се садат со сè баз од тресет, така што подобро ја поднесуваат сушата и може да се садат во продолжена сезона, порано или подоцна за разлика од класичните, кои се садат со гол корен. Ваквите и други предности на овие садници како што се: поголема продуктивност при садењето, полесна работа, поуспешно прифаќање, рокот на траење на нивното производство од само една сезона и друго, побудија голем интерес кај стручните кругови во целата земја и се очекува нивно брзо ширење. Здрави и квалитетни садници е еден од најважните услови за успешно пошумување, но уште поважно е потеклото на семето и неговиот квалитет. Подрачјето на Македонија благодарение на голем број сончеви денови е предодредено за производство на квалитетно семе од разни видови, па и на шумско семе. Поради тоа, уште пред 20-25 (од 1975 година) години се избрани квалитетни стебла, т.н. семенски состоини, кои беа наменети за производство на квалитетно семе.

8. Десно од местото Три чешми на Сушево Поле, координационото тело за пошумување на општина Штип, заедно со Шумското стопанство, во 1977 г. есента го почна подигањето на еден голем насад што ќе се простира на преку 1.000 ха. Во пролетта 1978 г. беа веќе пошумени 310 ха. Овде, како и секаде во централното подрачје, поради вопредно сушните периоди, треба до

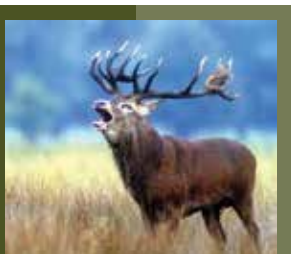
максимум да се обезбедат нужните услови за успешно пошумување. Пред сè, кордоите треба да бидат што подлабоки прописно извлечени по изохипси, добро обработени, со вратена земја и внимателно и стручно садење. Натомошната нега и чување се мерки што не смеат да изостанат. На сликава: Дел од површините Сушево крај Штип.

Меѓутоа овие состоини подоцна биле занемарени или исечени, така што одново сериозно се поставува прашањето на семепроизводството, за што во Републиката не постои организирана служба или институција што ќе работи не само за потребите на пошумувањето во државата, туку и за другите подрачја каде што за семето од Македонија постпо оправдан интерес. Затоа Советот за пошумувањето во СР Македонија го иницира и учествува во финансирањето на подигање семенски плантажи од повеќе иглолисни видови со што трајно ќе се реши ова прашање.

Сл. 10. Во титоввелешкиот дел на централното подрачје работите на пошумувањето, иако почнаа малку подоцна (1974) добро се организираат со успех се одвиваат. И покрај мошне тешките услови, овде се досега пошумени околу 1.800 ха. Треба да се одбележи дека на ова подрачје, токму поради тешките услови, свој придонес дава и Собранието на Скопје, кое од своја страна ќе пошуми 1.000 ха на потегот Титов Велес – Неготино. Помеѓу селата Ногаевци – Ка-

раслари, кадешто условите се изразито неповолни, во 1976 и 1977 г. беа пошумени преку 1.100 ха. По неколку години младите иглолисни шуми, кои тука ќе растат постепено но сигурно, ќе ја променат сликата на овие пустински предели. Пошумувањето се врши на современ начин, со употреба на механизација како за подготовка, така и за садење и одгледување. На сликава: Површини кај Ногаевци, садење на садилки со садилки според методот „Паверпот“.

ЛОВ НА ЕЛЕНИ

Во текот на првата половина на септември, во ловиштата во кои има еленска дивеч започнува парењето и риката на елените. Карактеристичниот и специфичен звук, мрморењето, започнува уште при крајот на август, но високите температури можат да влијаат врз периодот на риката на елените. Риката на елените е резервирана за влажните, студеникави утра исполнети со утринска роса, кои и претходат на есента. Тогаш сцените со риката на елените се највпечатливи. Величенствена глетка на животно во полна сила, со облак пареа околу носот, вратот и роговите. Самата рика е највеличенственото доживување за секој ловец во неговата кариера. Не постојат зборови кои адекватно би го опишале тоа: се наоѓаш во ловиште на елени, на пат, на чека или на пресеката, на разденување... а тие почнуваат да се огласуваат. Ако спиеете во некоја ловечка куќа, тие се огласуваат од секаде, нема спиење... одекнува целиот крај. Водени од искусен водич, влегувате во, со утринска роса искапаната шума, во зората која што тукушто зазорува, не ги чувствувате ни комарците, ни здодевните еленски вошки кои излегуваат одникаде, а ги има насекаде: по дланките, ракавите, по вратот и по косата- здодевени и упорни какви што знаат да бидат. Давате се од себе да бидете што потивки, додека го следите водичот, кој вешто ги избегнува сувите гранчиња, попаѓаните лисја и останатите препреки на патеката. Риката е се поблиску, а адреналинот на ловецот, расте...

Круна на една ловечка кариера

Ловот на елени е круна на една ловечка кариера, а трофејот на вистинскиот крал на шумата е спомен со исклучително значење, без разлика со колкава тежина, број на поени големина е. Ловот е многу неизвесен и често, неуспешен. Без оглед на елените кои рикаат околу вас, тие често знаат да бидат на некој недостапен терен, покрај некоја бара или во густ честак, далеку од вашето око. Елен може да се улови само со трпеливо чекање и барање. Во тоа помагаат стручните водичи кои ја одредуваат локацијата според јачината на риката, па според желба на ловецот, одат на теренот или се стационираат во чеката. Ловот од чека има своја убавина, зашто на некои ловишта може да се види грлото за одстрел. Исто така, ловците кои не се најснаодливи во прикрадувањето низ дабовата шума, имаат поголеми шанси за сигурен погодок. Фактот дека годинава беше сушна, значи дека и најмало движење на друго животно во сувите лисја може да го вознемири крдото на елени. Во повеќето ловишта за елени, рикалиштата со години се на истите места, па и ловецот има шанса да набљудува и да види каков трофеј сака. Треба да се напомене дека доминантниот елен секогаш околу себе го собира својот харем на женки, и во негова близина има повеќе послаби грла кои ја чекаат својата шанса да оплодат некоја кошута, доколку им се создаде прилика. Тоа се таканаречените “сателити” и вообичаено се работи

РИКАТА НА ЕЛЕНИТЕ

Највеличенственото доживување кое може да го доживее ловџијата во својата кариера. Не постојат зборови кои би го опишале тоа чувство.

за елени од помлада категорија. Потрагата е највозбудлив начин на лов! Ловецот и водичот одат во обиколка на шумските ливади, бари и пресеки, по патеки познати само на водичот, а еленот може да се појави и на помала пресека или чистина скоро од никаде. Еленот кој рика е сосема друга приказна! Иако тој е занесен со риката, него го чуваат внимателните кошути, кои на било кој сомнителен знак, го придвижуваат крдото кое го снемјува. Еленската дивеч има исклучително развиен осет за вид, слух и мирис и тоа им претставува дополнителна заштита. Само оној кој поминал долго време по ловиштата на елени, знае колку остар вид има имаат и како ги забележуваат сите промени и не простуват ниедна грешка. Ако ловецот има среќа, па со сопатникот наиде на елен кој рика, а нема харем, тогаш шансите за одстрел се поверојатни. Доволно е само да се биде трпелив и скоро неподвижен зад дрвото или пенушката зад кои се наоѓа. Понекогаш е доволно и само да се легне во некакво засолниште, бразда и да се чека шанса за прецизен погодок. Во таков случај дистанците за пукање можат да бидат навистина мали. Ваквиот осамен елен, искусниот водич со добро вабење може да го доведе право на пресека или на чистина (честак) во шумата. Стар елен со кошути, тешко дека ќе наседне на рикалица, но вреди да се обидеш. Во многу земји, ловочуварите со години се натпреваруваат во оваа дисциплина – имитирање на рика на елени. Ваков натпревар е одржан на Саемот за лов во Белград. Значи, од снаодливоста на водичот кој има рикалица, зависат многу нешта, но не очекувајте премногу доколку вашиот водич ваби цело време.

Круна на една ловечка кариера

За лов на кралот на шумата, потребно е квалитетно оружје. За проверката и сигурноста на карабинот и оптиката не треба да се трошат зборови, туку треба да се внимава на изборот на добар куршум (зрно) и добар погодок. Зрното треба да биде со тврда конструкција, зашто еленот е исклучително силно животно. Од проверениот 7x64 до 375 N&N, има широк избор на калибри, но далеку е побитно каде се пласира истрелот! Има ловци, кои под прилив на адреналин, пукаат зад плешката, зашто се плашат од промашување, но многу често се работи за лоши погодоци, зашто во повеќето случаи се погаѓа во стомакот на еленот. Животното оди далеку и после потрагата е макотрпна и неизвесна. Високата плешка или, во жаргон на ловците речено “трегер”, е основа за сигурен погодок и паѓање на дивечот во сред оган. Зрното погаѓа во двете плешки и кичмата и дивечот останува на местото на пукањето. При вакви истреи, не треба да се нишани превисоко, зашто таквите погодоци го соборуват дивечот во оган, а еленот после дваесетина секунди до минута, нагло се крева (токму колку ловецот да ги прими честитките) и го снемјува во диво бегство. Тогаш вообичаено е погоден периферниот дел од пршленот, дивечот паѓа во шок, но многу брзо се опоравува и потрагата е неизвесна, зашто во почетокот има и многу малку траги од крв, за потоа да крвари во ситни млазови. На крај крварењето престанува. Дури и при многу прецизен погодок, еленот знае многу да изоди. Во шумски услови, тоа значи макотрпна потрага и извлекување на уловот. Погодокот во нога, или ниско во шпицот на градите, еленот го манифестира со скок или диво трчање (трк). Потрагата е често безуспешна. Напоменуваме и дека треба да се избегнуваат истреи во врат, заради специфичната градба на еленот, како и распоредот на внатрешните органи, па истрелот во врат многу често знае да биде само причина за очај на ловецот и неуспешна потрага по уловот.

Преземено од списанието “Калибар”, бр.191

Автор мр. Владимир Мијајловиќ

Превод и подготовка: Соња Никчевиќ

МРТВИ СТЕБЛА

Важна улога во стабилноста на шумските екосистеми

Со текот на годините, во старите шуми се случуваат одредени физиолошки процеси карактеристични за овој вид средина, а не се случуваат во помладите шуми. Причина за тоа е постоњето на стари стебла, физиолошки оштетени и со мртви делови.

Во природата можат да се најдат во неколку облици, како живо старо стебло, стоечко мртво стебло, и старо скапано дрво. Мртвите шуми се комплексни екосистеми кои со текот на времето се менуваат. Понекогаш поминуваат дури сто години додека стеблото не изумре во целост. Квалитетот на мртвите стебла зависи од неколку битни фактори: колку долго се распаѓало, пред колку време угинало, причината на одумирањето, положбата (дали е во лежечка или стоечка состојба), од самата големина и климатските услови кои преовладуваат. Сувите, односно мртвите стебла имаат посебна и многу важна улога во одржувањето на здравиот екосистем и биоразличноста во природата.

Во еколошка смисла мртвото стебло станува не само извор на светлина, храна и подлога за виреење на многу видови билки, па и животни кои не опстојуваат само на нив, туку и во самата шума. Од мртвите стебла во шумата зависат животите на организмите како габите, мовот, лишаите, но и птиците, лилјаците, разни видови на инсекти и слично. Една третина од птиците се гнездат во дупките или шуплините на дрвјата на мртвите стебла, особено клукајдрвците и утките. Со овие стебла се спречува и ерозијата на почвата, а претставуваат и вистинска фабрика на ЦО₂. За клукајдрвците, идеално е да има најмалку 30м³ мртво дрво на хектар. Во идеални услови би требало да се остави најмалку 8 м³ на лежечко мртво дрво, 8м³ суварки, но и 14м³ мртви гранки на здрави дрвја. Во стопанските шуми, со кои што се стопанисува, производството на доволна количина на мртво дрво, може да се постигне со оставање на сите отпаднати гранки и некои искорнати стебла, одумрени гранки на здрави стебла и со оставање на два-три сушачи по хектар (едно просечно зрело стебло има околу 2,5м³ дрво). Само во Северна Америка во шуплините на дрвјата се гнездат и до 55 видови разни птици. Во јужна Моравија, во вакви стебла живеат околу 14 видови мравки, во Франција околу 37% инсекти, во Шведска, скоро 805 животински видови кои живеат на старите стебла, а се наоѓаат на Црвениот список на загрозени видови.

И разните видови на инсекти кои се хранат со дрвен материјал, полагаат јајца во стари стебла и тука се одвива целиот процес на преобразба во возрасни единки. За жал, благодарение на неодговорното однесување во стопанисувањето со шумите и со нивното отстранување од шума, многу видови на инсекти (сапроксилни видови) исчезнале. Затоа, во 2010 год. Меѓународниот сојуз за зачувување на природата (IUCN), ја објави Црвената листа на сапроксилни желки на Европа, со што се идентификувани преку 436 видови на кои им е загрозен опстанокот во Европа. Со отстранување на старите стебла, загрозени се и некои видови габи кои имаат исто така важна улога во шумските екосистеми. Во последно време во европските земји се сфаќа вистинската улога на старите шуми и мртвите стебла за шумските екосистеми. Донесени се низа мерки (законски прописи) за да се спречи нивното отстранување од шумата. Интензивно се работи на едукацијата на јавноста за улогата на таквите дрвја, на едуцирање на сопствениците на шумите за наведената проблематика, зголемување на надзорот над ваквите шуми, со прашање за тоа кој е минималниот праг за биоразновидност

и природност, вклучување на на мртвите шуми во национални програми, како и во развитокот на насоките во управувањето со ваквите шуми.

Во согласност со претходно кажаното WWF (Светска организација за заштита на природата), ги повикува Владите во Европа, сопствениците на шумите, шумарските стручњаци и сите кои се грижат за природата, до 2030 год., да се постигне зададената цел:

во шумите на Европа да се оставаат 20 до 30м³ мртви стебла во шума, со што ќе се задоволи горенаведениот критериум за зачувување на разновидноста, но и зачувување на флората и фауната во овие шуми.

Во Законите за шуми во земјите во регионот, во правилниците за сертификација на шумите постои законска обврска со која се пропишува, зачувување на т.н. “стоечки стебла” со шуплини, како и мртвите исушени стебла, кои ќе бидат многу значајни во одржувањето на рамнотежата и заштитата, односно опстанокот на некои растителни и животински видови во нашите шуми.

Обработила:

Соња Никчевиќ

ЕМОЦИОНАЛНАТА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА ВО КОМПАНИИ И ФИРМИ

Употреби ја моќта на својот ум и оствари ги своите цели!

За емоциите може да се каже дека се како оган, тие се добри слуги, а лоши господари. Особата со која господарат емоциите, со причина се плаши и прави се што е во нејзина моќ да ги избегне. Но, на тој начин не успева да се заштити, зашто емоциите се составен дел од човечкото битие.

Од друга страна, особата која ги прифаќа, препознава и разбира своите и чувствата на другите има на располагање широк дијапазон на насоки и постапки кој водат кон целосно квалитетен живот. Свесни или потиснати, емоциите управуваат со енергијата на особата и влијаат на квалитетот на секоја постапка и секоја интеракција. Менаџерот кој го употребува заплашувањето како мотивационо средство, не е свесен дека на тој начин всушност се блокира ефикасноста и креативноста на подредените. Можеби задачата ќе биде завршена, но квалитетот на постигнатото ќе биде далеку под оној кој би се постигнал ако вработениот би

работел со чувство дека е ценет и дека неговото залагање ќе биде признаено и наградено. Стравот од грешка се зголемува со веројатноста дека грешката навистина ќе се случи, зашто особата наместо да се фокусира на задачата, се плаши од можните последици. Чувството на опуштеност и задоволство ја зголемува креативноста и овозможува, целокупната енергија да се фокусира на извршувањето на задачата и примена на најдобрите можни решенија.

Ставот на раководната структура, приватниот живот и проблеми на вработените да се остават на влезот од фирмата, вработените ги претвора во работи, го намалуваат нивниот учинок и ја зголемува веројатноста дека во првата прилика ќе побараат работно место каде што ќе бидат она што се, човечки суштества, а не машини и работи.

Познавањето на емоциите и емоционалните вештини се неопходни за квалитетно функционирање во сите сфери на животот. Знаењето за тоа што се емоции, за што служат и кои се законитостите за нивно функционирање се основа за прифаќање на емотивниот живот и интергрирањето на овој аспект на човечкото суштество во неговото севкупно функционирање. Како што некој, не може да ги исполнува работните задачи доколку ги нема усвоено и развиено вештините на говорењето, читањето и пишувањето, така не може да ги извршува на адекватно ниво, доколку ја нема развиено својата емоционална интелигенција. Родителите не

учеле на говор, на училиште не учеле да читаме и пишуваме, но повеќето луѓе не се научени експлицитно за тоа што се емоциите, за што служат, како настануваат и како со нив може да се управува. Повеќе од дваесет години е истражувано во областа на емоционалната интелигенција и на поими сродни со неа, што оди во прилог на констатацијата дека е можно учењето во областа на емоциите, како и тоа дека има смисла и корист за негова примена во компаниите и фирмите. Емоционално интелигентна работна организација е, според Стивен Штајн, *организацијата која успешно и ефикасно излегува на крај со промените и ги постигнува своите цели, а притоа е одговорна и чувствителна кон своите вработени, клиенти, добавувачи, здруженија и општеството во целина.*

С.Н.

ЗНАЧАЈНИ ЕКОЛОШКИ ДАТУМИ

26. јануари – Ден на образованието, заштитата и животната средина

2. февруари - Ден на влажните подрачја

14. февруари - Ден на зачувување на енергијата

18. февруари - Ден на биолошката контрола

21. март - Ден на заштита на шумите

22. март - Ден на заштита на водите

23. март - Ден на метеорологијата

7. април - Ден на здравјето

11. април - Ден на заштитата на природата

18. април - Ден на светската заоставштина

22. април - Ден на Планетата Земја

8. мај - Ден на Сонцето

12. мај - Ден на птиците селици

15. мај - Ден на акција за клима

24. мај – Европски ден на парковите

31. мај - Ден на борба против пушењето

5. јуни - Ден на заштита на животната средина

8. јуни - Ден на океаните

15. јуни - Ден на ветрот

17. јуни - Ден на борба против дезертификација и суша

17. јуни - Ден на борба против суши и поплави

16. септември - Ден на заштита на озонската обвивка

18. септември - Ден на геолозите

26. септември - Ден на чистите планини

27. септември - Ден на туризмот

30. септември - Ден на реките

3. октомври - Ден на стаништата

4. октомври - Ден на заштита на животните

24. октомври - Ден на акција против климатските промени

3. ноември - Ден на чистиот воздух

17. ноември - Ден на еколошките движења

21. ноември - Ден на рибарството

5. декември - Ден на земјиштето

11. декември - Ден на планините

ВАДРА-ПРОДУКТ

извоз-увоз ДОО Скопје
ул.шидска 2, тел/факс: +389 2 2050 317; 2031 497; 2037 229

РЕЗЕРВНИ ДЕЛОВИ ЗА ТОВАРНИ МОТОРНИ ВОЗИЛА

IMK 14 oktober

Industrija
Precizne
Mehhanika
Prestavljamo vam
najbolju kvalitetu
proizvoda

БЕЛАРУС

Continental
CONTITECH

BOSCH

FAG

KOLBENSCHMIDT

Iskra

COBEST

GOETZE
MOTORENTEILE

FEDERAL
MOGUL

IVECO

WABCO

ТРАКТОРИ-ЗЕМ.ЈОДЕЛСКА МЕХАНИЗАЦИЈА И ГУМИ

АКЦИЈА ЗА ПРОФЕСИОНАЛЦИ

Husqvarna 365

33.825 ден

Husqvarna 576 XP

46.125 ден

Husqvarna 372 XP

41.205 ден

ГРАТИС

Свекица

1L Двотактол

Ланец

Куфер за пила

Турпија

Sinpeks, str. Grcki Pat bb, 7000 Bitola Phone: +38947 208500, Fax: +389 47 208515, E-mail: sinpeks@mt.net.mk

Техномак **Неготино** 043/362-701, 075 420-383, Пила-С **Куманово** 031/429-204, Деспотовски **Битола** 047/231-245, Делфифи **Ресен** 047/454-600, Медивет **Охрид** 070 304-224, Феропроект **Струга** 046/780-926, Автомасини **Кичево** 045/220-735, Агроголд **Гостивар** 070 314-149, Агропап **Тетово** 044/333-480, Баухаус **Тетово** 044/339-259, Реплек и Хубо **Скопје** 02/309-6107, Меркур **Скопје** 02/321-9701, Вего **Велес** 043/224-323, Елмако **Кавадарци** 071 250-327, Милпром **Прилеп** 048/412-991, Теодул **Прилеп** 048/414-860, Сервис Електроник **Прилеп** 070 259-006, Континентал **Штип** 032/390-728, Томче Спорт **Кочани** 071 887-817, Јуро92 **Виница** 033/364-120, Манов **Делчево** 033/413-512, Зоја **Берово** 033/470-354, Шкуљ **Струмица** 034/328-567, Најкпром **Струмица** 075 468-450, Ирис **Валандово** 032/391-313, Интер Комерц **Гевгелија** 034/213-872